

Inleiding biddende gemeenschap

Karmelklooster Drachten

12 november 2016

Inleiding

Begin negentiger jaren was ik voor het eerst in dit klooster. Ik zong destijds in een gregoriaanse vrouwenschola en wij waren uitgenodigd om op een zondagavond in de advent hier samen met de zusters de vespers te komen zingen.

Het werd een onvergetelijke ervaring.

Zoals jullie misschien al gehoord hebben, is de akoestiek hier in de kapel heerlijk om gregoriaans te zingen. De tonen vallen als vanzelf over elkaar heen.

Wij besteedden destijds een halve middag aan het inzingen. En toen, tegen vijf uur, kwamen de zusters binnen. Ik heb nog nooit zoiets meegemaakt: zoals wij als vrouwenschola samen met de zusters gezongen hebben. Wij maakten heel even deel uit van hun biddende gemeenschap en we brachten onze eigen talenten en onze inzet mee. Om stil van te worden...

Destijds wist ik alleen wat Karmel was uit een boek, dat ik ooit gelezen had: 'Niet in de zachte bries', door Emmy van Overeem, het verhaal van een vrouw die intreedt in een Karmel-klooster en vele jaren later het klooster weer verlaat.

In ieder geval was mij duidelijk dat Karmel een contemplatieve orde was, een orde van gebed. En dat past bij mij, want ik heb in de loop van mijn leven steeds meer ontdekt dat ik een bidder ben en in mindere mate een doener.

Het gebed fascineert me eindeloos. Alle verschillende vormen. Neem nou bidden met de voeten, oftewel op pelgrimstocht gaan. Hoeveel mensen die zeggen niet te geloven en die zeggen nooit te bidden beginnen aan zo'n wekenlang gebed met hun voeten.

Of: hoeveel mensen gaan er in de vakantie niet even een kerk binnen, terwijl ze dat thuis nooit doen, om een kaarsje aan te steken. Bidden met de handen. En al die ongelovigen zoeken toch altijd weer een plek waar ook anderen bidden...

Maar het meest fascinerende is toch het gebed van het hart, bidden met ons diepste wezen.

Wat is dat toch, dat een mens contact zoekt met de Eeuwige, Die zich telkens weer onttrekt aan onze woorden. Die we ervaren omdat Die ons toch onzegbaar nabij is. Vaak is die ervaring sterker dan ons geloof. Geloof in God wordt wel een armzalig surrogaat genoemd voor de levende werkelijkheid van God, die zich elk moment in ons leven manifesteert (zie ook Eckhart Tolle).

Het gaat immers om de ervaring van de Eeuwige in je gewone dagelijkse leven en niet om theologische constructies. Persoonlijk geloof ik niet zo veel, eerlijk gezegd. Ik heb een klein geloof, maar mijn verlangen is wel heel groot.

De biddende Karmelorde heeft mij aangetrokken vanwege de meerstemmigheid. Maar ook het grote verschil in moeilijkheidsgraad, of moet ik zeggen het verschil in eenvoud. Is het niet zo, dat geloof en spiritualiteit vooral waardevol is als het ons door ons dagelijkse leven helpt? Als we er bij de pieken en dalen, de woestijn of de bron *in elke dag* steun aan kunnen hebben?

Daarom zoek ik het in de eenvoud. ‘Het is niet te hoog, het is niet te zwaar, jij kunt het volbrengen,’ een kleine variatie op het lied van Ad de Keyzer (GvL 460)
Voor die eenvoudige weg van het gebed wil ik in deze inleiding vooral twee leermeesters aan het woord laten: Thérèse van Lisieux en broeder Laurentius van de Verrijzenis.

Thérèse

In de eerste plaats mijn dierbare Thérèse van Lisieux. Zij is mij dierbaar geworden toen ik afstudeerde op haar brieven. Ik heb toen ontdekt dat zij niet alleen maar suikerzoet is, maar een groot spiritueel leraar.

Thérèse van Lisieux heeft zelfs de Katechismus van de Katholieke Kerk gehaald met haar definitie van gebed. Zij zegt: (blz. 537) “Voor mij is het gebed een opwelling van het hart, gewoon een blik omhoog naar de hemel, een kreet van erkentelijkheid en van liefde midden in de beproeving maar even goed midden in de vreugde.”

Er staan mooie dingen in die katechismus, hoor. Het is niet alleen maar regels en dogma’s, theologische constructies en verboden.

Thérèse zegt ook: ‘Dit is mijn gebed: ik vraag aan Jezus me mee te trekken in de vlammen van zijn liefde en me zo innig met Hem te verenigen dat Hij in mij leeft en handelt.’ (G36r).

En: ‘Ik voel dat Hij in mij verblijft. Elk moment leidt Hij me en geeft me in wat ik zeggen of doen moet.’ (A83v).

Thérèse is de heilige van de kleine weg, de weg van de overgave. Ze wil van kleine dingetjes profiteren en die uit liefde doen (M4v).’

Laurentius

Dat kleine en eenvoudige vinden we ook bij Broer Laurentius van de Verrijzenis, die in de zeventiende eeuw leefde. Vanwege zijn boerenachtergrond en gebrek aan opleiding werd Laurentius in de keuken aangesteld. Hij bracht veertig jaar door achter de potten en de pannen, een eenvoudig leven van zorgen voor het eten.

Hij heeft geen grote daden verricht. En toch werd hij heilig en heeft hij vele wijze mensen geïnspireerd.

Hij schreef: ‘De tijd van het werk verschilt voor mij niet van de tijd van het gebed. In het lawaai en het gekletter in mijn keuken, waar allerlei mensen tegelijkertijd om allerlei dingen roepen, bezit ik God in grote rust alsof ik op mijn knieën lig voor het heilig sacrament.’

Hij schreef ook: ‘Heiliging betekent niet dat we anders moeten gaan werken, maar dat we voor God moeten doen wat we gewoonlijk voor onszelf doen.

God kijkt niet naar de grootheid van het werk, maar naar de liefde waarmee het wordt gedaan.’ Zei broeder Laurentius.

Nog een stukje van broeder Laurentius: ‘De mensen zoeken naar methoden om God te leren liefhebben; zij willen dat bereiken met ik weet niet hoeveel verschillende praktijken. Zij geven zich veel moeite om in Gods tegenwoordigheid te blijven, op allerlei uiteenlopende manieren. Is het niet eenvoudiger en praktischer alles te doen uit liefde tot God? Zich te bedienen van al de werkzaamheden die onze eigen levensstaat met zich meebrengt, om Hem die liefde te betonen en zijn tegenwoordigheid bij ons levend te houden door onze hartelijke omgang met Hem? Daar is helemaal geen scherp inzicht voor nodig.

Wij hoeven daar maar heel gewoon en eenvoudig mee te beginnen' (Blz 107, Besef van Gods tegenwoordigheid).

Wij moeten ons er voortdurend op toelekken dat al onze handelingen op de één of andere manier kleine gesprekken worden met God, ongedwongen, gewoon zoals zij voortkomen uit de zuiverheid en de eenvoud van ons hart.

Iedereen is in staat tot die vertrouwelijke gesprekken met God. Een kleine verheffing van ons hart is voldoende, schrijft Broeder Laurentius, als hij die oefening aanraadt aan een edelman: een kleine blik op God, een innerlijke aanbidding, al is het dan ook al lopende en met de degen in de hand. Dat zijn gebeden die – hoe kort ook – toch heel aangenaam zijn voor God en die – in plaats van ons de moed te ontnemen – ons sterker maken bij de gevaarlijkste gelegenheden. Je moet er zo vaak aan denken als je maar enigszins kunt. Die manier van bidden is heel geschikt en heel noodzakelijk voor een soldaat die alle dagen blootstaat aan levensgevaar. En aan gevaar voor zijn eeuwig heil.

Thérèse en Laurentius wijzen ons de eenvoudige spirituele weg van het persoonlijke gebed.

Biddende gemeenschap

Maar nu: Biddende gemeenschap.

Wat is dat?

Een verzameling biddende individuen, of is er meer?

Kan dat wel, biddende gemeenschap?

Wij zijn toch allemaal unieke individuen, ieder met ons eigen godsbeeld en ieder met onze eigen noden en wensen? Is samen bidden niet gewoon tegelijkertijd bidden, elk op onze eigen wijze?

En:

Wat voegt samen bidden toe aan onze relatie met God?

Misschien kunnen we deze vragen op dezelfde eenvoudige manier benaderen als we persoonlijk gebed hebben gedaan.

Ik wil jullie graag het beeld aanreiken van Anna uit het boekje 'Hallo meneer God, met Anna'. Volwassen Fynn vindt het kleine meisje Anna op straat en neemt haar mee naar huis. (uit pagina 22, Hallo, meneer God, met Anna.)

Ik lees een stukje voor:

Ik tilde Anna op en bracht haar naar bed.

De dekens waren al teruggeslagen, ik legde haar neer en maakte een gebaar om haar lekker onder te stoppen, maar dat was helemaal mis.

'bid jij je avondgebed niet? Vroeg ze

'jawel,' antwoordde ik, 'als ik naar bed ga.'

'Ik wil nu samen met jou mijn avondgebed bidden,' zei ze. Dus knielden we samen neer en zij praatte terwijl ik luisterde.

Ik ben vaak naar de kerk geweest en heb veel gebeden gehoord, maar nog nooit zoals dit. Ik kan me niet veel meer herinneren van haar gebed, alleen maar dat het begon met 'hallo meneer God, met Anna'.

En ze praatte verder op zo'n vertrouwelijke manier met meneer god dat mij het gevoel bekreep dat, als ik durfde om te kijken, hij achter me zou staan.

Ik herinner me dat ze zei: ‘dank u wel dat u Fynn van mij hebt laten houden’ en ik herinner me ook dat ze mij een nachtzoen gaf, maar hoe ik in bed gekomen ben, weet ik niet meer.

Fynn wordt meegenomen door het gebed van Anna. Dus door samen te bidden kunnen we elkaar wel degelijk meenemen.

We kunnen voor elkaar bidden, we kunnen met elkaar bidden als één van ons geen woorden heeft, om wat voor reden dan ook.

We kunnen samen zijn in gebed.

Moeilijkheden met het gebed overkomen ons allemaal.

Thérèse schreef eens aan moeder Gonzaga: ‘Als mijn geest soms een zo grote dorheid doormaakt dat er geen enkele gedachte in me opkomt die me met de goede God verenigen kan, dan bid ik heel langzaam een onzevader.’

Dat Onzevader is een gebed dat al eeuwenlang over de hele wereld wordt gebeden in alle mogelijke talen. Door sommige mensen wel zes keer per dag. Je kunt er als het ware in alle vrijheid bij gaan staan.

Als je dus een Onzevader bidt, dan bidt je mee met die onvoorstelbaar grote gemeenschap.

Wij, als mensen die hier en nu bij elkaar zitten, maar met ons mee zijn er biddende mensen van alle tijden en plaatsen. Mensen die ons zijn voorgedaan en mensen die na ons zullen volgen.

Is het niet zo dat wij mensen elkaar nodig hebben? Juist in onze diepste nood kan het helpen als er iemand is die naast ons wil staan, die met ons wil bidden of die ons wil voorgaan in gebed.

Wij kunnen in elkaar iets van de Eeuwige ontdekken en we kunnen in elkaar een vonk van die Eeuwige aan het licht brengen. Misschien wel juist door samen te bidden.

Ook de zusters die hier in dit klooster leefden, hebben ervaren dat samen bidden steun geeft. Hoewel ze tegen het einde van hun tijd hier moesten erkennen dat het samen bidden zwaarder werd, immers, door minder mensen gedragen.

René Hornikx zegt het zo:

Bidden geeft hoop tegen beter weten in.

Samen bidden geeft kracht aan ons zwakke vertrouwen.

Samen volharden in gebed

brenkt hier en elders vrede dichterbij,

omdat het mensen steun geeft

om door te gaan,

al is het nog zo moeilijk.

(René Hornikx, Laat uw Woord ontkiemen in ons hart. Vieringen van Woord en gebed, jaar C. 2015)

Door samen te bidden worden we waarachtig mens. Er zijn veel verschillende denkers die ons erop wijzen, dat we juist in de ander Gods beeld en gelijkenis kunnen vinden.

Wij worden opgeroepen voor elkaar ‘goed als God’ te zijn.

Wij mogen zijn zoals God ons heeft bedoeld, in alle vrijheid. Wij mogen ons door God geliefd en aanvaard weten. Wij zijn oneindig kostbaar in Gods ogen, elk van ons.

En vanuit dat besef mogen wij Gods beeld in de ander zien. Mogen we ingaan op de oproep die God door de ander tot ons richt. Wij zijn allen kinderen van God. We hebben elkaar nodig en we zijn van elkaar afhankelijk, ook als biddende gemeenschap.

Een mens wordt door de andere mens pas waarachtig mens gemaakt. (zie ook Desmond Tutu, In Gods hand. Mens zijn in het licht van God. 2014).
Samen bidden brengt ons bij ons ware zelf, degene die God voor ogen had toen Hij ons kunstig weefde in de moederschoot.

Daarbij komt nog de theologische dimensie.
Immers, de Eeuwige is gemeenschap in zichzelf: Vader, Zoon en heilige Geest. Volgens onze katechismus is leven in gebed: gewoonlijk in de aanwezigheid van de drievuldig heilige God verkeren en in gemeenschap met Hem zijn (2565).

Is het dan misschien zo dat een biddende gemeenschap veel meer is dan de verzameling individuen, omdat de menselijke gemeenschap raakt aan de goddelijke gemeenschap? Misschien kan ik het ook zo zeggen. In het gebed vallen de grenzen tussen hemel en aarde weg. In dat gebed maken wij hier en nu met elkaar deel uit van de hemelse gemeenschap.

De verbinding is de onuitsprekelijke grond van ons bestaan.

Dat besef alleen al zou voldoende veiligheid en ruimte moeten bieden om je vrij te voelen om mee te doen.

Deel te worden van die wereldwijde biddende gemeenschap.

In het boekje “Weg van Maria’ van Sanny Bruyns staat” Contemplatief leven is leven met ruimte voor de liefde die stroomt in en tussen mensen. Dus: Een biddende gemeenschap biedt de deelnemers ruimte.

Stel je eens voor...

Een ruime cirkel van gebed.

Niet beperkend maar beschermend.

Niet knellend, maar juist met de ervaring van een oneindige ruime.

Immers, als we het over karmel**beweging** hebben dan past daar geen knellende kring bij.

Voor bewegen is ruimte nodig.

Om te groeien is ruimte nodig.

Als je wilt kun je weggaan, je bent vrij.

Huib Oosterhuis zegt: God is degene die afdaalt en bevrijdt. Doet hij dat niet, dan is het God niet.

Dus: niet beperken, knechten of gevangenzetten in steenkoude regels en wetten.

Wel bevrijding, ruimte scheppen.

Ruimte groter dan onszelf, groter dan deze gemeenschap,

Groter zelfs dan de wereldwijd biddende gemeenschap,

Tot over de grenzen van het leven heen

Tot in eeuwigheid.

Dat is biddende gemeenschap.

Susan G. Boukema-Koopman